DREPT CONSTITUȚIONAL ȘI INSTITUȚII POLITICE

Instituții politice

Bibliografie

- Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice* (2 vol.), București: CH Beck, 2016.
- Marieta Safta, *Drept constituțional și instituții politice* (2 vol.), București: Hamangiu, 2016.
- Bianca Selejan-Guțan, *Drept constituțional și instituții politice* (2 vol.), București: Hamangiu, 2015.
- **Constituția României** în forma inițială adoptată în 1991 a fost modificată și completată prin Legea de Revizuire a Constituției nr. 429/2003, publicată în „Monitorul oficial al României”, partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.

Cetățenia

- **Noţiunea şi natura juridică a cetăţeniei**

- Cetăţenia poate fi definită ca **acea situaţie juridică specială a persoanei fizice, situaţie ce rezultă din apartenenţa acelei persoane la un anumit stat, şi care îi conferă deplinătatea existenţei şi exerciţiului drepturilor şi obligaţiilor prevăzute de Constituţia şi legile statului respectiv.**
- Legea cetăţeniei române cuprinde o definiţie concisă a acestei noţiuni, în art. 1 alin. 1: **cetăţenia română este legătura şi apartenenţa unei persoane la statul român.**

Reglementări

- Cetăţenia română este reglementată de Constituţia României din 1991 şi de Legea cetăţeniei române nr. 21/1991. Modificată prin Legea nr. 192/1999 şi republicată în M.Of., nr. 98/6.03.2000. O altă modificare a Legii cetăţeniei a survenit prin Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr. 68/2002, aprobată prin Legea nr. 542/2002.
- La data de 6 noiembrie 1997, a fost adoptată, de către Consiliul Europei, la Strasbourg, **Convenţia** europeană asupra cetăţeniei şi care a fost ratificată de România, prin Legea nr. 396/2002 (Monitorul Oficial nr. 490 din 9 iulie 2002).

- Legile şi constituţiile conferă numai cetăţenilor toate drepturile, în timp ce persoanele care nu au această calitate (străinii, inclusiv apatrizii) nu au decât o parte din aceste drepturi, altele decât cele exclusiv politice, deoarece **numai cetăţenii pot şi au dreptul să exercite puterea şi astfel numai ei participă la guvernare**.
- În acelaşi timp, **numai cetăţenii pot exercita toate îndatoririle fundamentale**. Fiecare stat este obligat să determine prin legislaţia proprie care sunt cetăţenii săi.

- În dreptul constituţional cetăţenia are **două accepţiuni:**
  - de **instituţie juridică**, adică o grupare de norme juridice;
  - de **condiţie juridică**, pe care o au acele persoane, care au calitatea de cetăţean.

Natura juridică a cetăţeniei

- Natura juridică a cetăţeniei este una din cele mai **controversate** probleme referitoare la cetăţenie.
- Ea a fost **considerată**:
  - un “statut personal”;
  - o “situaţie juridică a persoanei”;
  - un “raport juridic dintre individ şi stat”;
  - o parte a “stării civile a persoanei”;
  - un “contract tacit sinalagmatic”;
  - un “raport contractual” etc.

Principiile care stau la baza reglementării cetățeniei române

1. **Principiul egalităţii** cetăţenilor în faţa legii
2. Principiul potrivit căruia **cetăţenii români se bucură de protecţia statului român**
3. Principiul potrivit căruia **cetăţenia română nu poate fi retrasă celor care au dobândit-o prin naştere**
4. Principiul potrivit căruia numai cetăţenii români se bucură de toate drepturile recunoscute de Constituţie şi legi şi sunt ţinuţi să îndeplinească toate obligaţiile prevăzute de acestea
5. Principiul potrivit căruia încheierea, declararea nulităţii, anularea sau desfacerea căsătoriei între un cetăţean român şi un străin nu produce efecte asupra cetăţeniei soţilor.

Dobândirea cetățeniei române

- **Dobândirea de drept a cetățeniei române**: prin naștere sau prin adopție (caz special: cetățenia copilului găsit).
- Există două sisteme de dobândire a cetățeniei:

1. sistemul care are la bază principiul ***jus sanguinis*** (dreptul sângelui), care se utilizează în Franţa, Belgia, Italia, ţările scandinave etc.; în acest sistem, copilul devine cetăţeanul unui stat dacă se naşte din părinţi care, amândoi sau numai unul, au cetăţenia statului respectiv.
2. sistemul ***jus loci*** **sau** ***jus soli*** (dreptul locului, adică al teritoriului pe care s-a născut o persoana fizică), care se utilizează în SUA, Marea Britanie, America Latină etc.; în acest sistem, copilul devine cetăţeanul unui stat dacă se naşte pe teritoriul statului respectiv.

- **Dobândirea cetăţeniei române prin naştere**

- Legea cetăţeniei române, în art. 5, stabileşte că este cetăţean român copilul care **se naşte** (pe teritoriul României), din părinţi cetăţeni români. De asemenea, este cetăţean român copilul născut pe teritoriul statului român, chiar dacă numai unul dintre părinţi este cetăţean român.

- **Dobândirea cetăţeniei române prin adopţie**

- Conform art. 6 din lege, cetăţenia română se dobândeşte de către copilul cetăţean străin sau fără cetăţenie, prin **adopţie** dacă:

1. cel puţin unul dintre soţi care adoptă este cetăţean român sau;
2. atunci când adopţia se face de o singură persoană, dacă acesta este cetăţean român;
3. adoptatul nu a împlinit vârsta de 18 ani;
4. dacă adoptatul este major este necesar şi consimţământul acestuia
5. În cazul în care numai unul dintre adoptatori este cetăţean român, cetăţenia adoptatului va fi hotărâtă, **de comun acord,** de către adoptatori.
6. În cazul în care adoptatorii **nu cad de acord** asupra cetăţeniei copilului adoptat, instanţa judecătorească competentă să încuviinţeze adopţia va decide, ţinând seama de interesele copilului.
7. În cazul în care copilul a împlinit vârsta de 14 ani, în vederea încuviinţării adopţiei este necesar şi consimţământul lui, care trebuie să fie dat în forma unei declaraţii autentice, în faţa notarului public.

- **Modurile de dobândire a cetăţeniei române prin act juridic**: repatrierea şi acordarea la cerere. (Legea nr. 21/1991)
- Legea consideră ambele moduri drept dobândire a cetăţeniei prin acordare la cerere.

Dobândirea cetăţeniei române prin repatriere

- Instituție juridică pentru cei care au fost cetăţeni români, au pierdut cetăţenia română ca urmare a stabilirii lor în străinătate, dar doresc să se **reintegreze** în societatea românească.
- Persoana care a pierdut cetăţenia română o redobândeşte ca efect al repatrierii dacă, dorind să se integreze în societatea românească îşi **exprimă dorinţa** în acest sens şi a **obţinut aprobarea** de repatriere.
- Acordarea cetăţeniei române în acest caz, se face **fără condiţia renunţării la cetăţenia străină** deţinută de cel care solicită repatrierea, sau de soţul sau soţia sa, după caz.
- În situaţia în care părinţii care au cerut repatrierea **nu cad de acord** asupra cetăţeniei copiilor lor, tribunalul de la domiciliul copilului va decide, ţinând seama de **interesele** acestuia.
- **Soţul cetăţean străin** sau **fără cetăţenie** al persoanei, care se repatriază poate cere şi el dobândirea cetăţeniei române, în condiţiile Legii nr. 21/1991.

- Prin **modificarea** Legii nr. 21/1991, realizată în anul 1999, în art. 4 al legii **nu se mai prevede repatrierea** ca mod de dobândire a cetăţeniei române. Cu toate acestea repatrierea este reglementată în art. 11 din lege, în partea care reglementează “acordarea la cerere”, iar motivaţia, care apare ca nefericită, ar putea consta în aceea că, atât dobândirea cetăţeniei la cerere cât şi cea prin repatriere, se face pe baza formulării unor cereri motivate.

- **Dobândirea (acordarea) cetăţeniei române la cerere**
- Acest mod de dobândire a cetăţeniei priveşte pe **cetăţenii străini** sau **apatrizii** (persoanele fără cetăţenie), care îşi manifestă dorinţa de a se integra în societatea românească.
- **Condiţiile** pentru acordarea cetăţeniei române **la cerere** sunt:
  - s-a născut şi domiciliază, la data cererii, pe teritoriul României sau, deşi nu s-a născut pe acest teritoriu, locuieşte în mod legal, continuu şi statornic pe teritoriul statului român de cel puţin 8 ani sau, în cazul în care este căsătorit cu un cetăţean român, de cel puţin 5 ani;
  - dovedeşte prin comportarea şi atitudinea sa loialitate faţă de statul şi de poporul român;
  - a împlinit vârsta de 18 ani;
  - are asigurate în România mijloacele legale de existenţă;
  - este cunoscut cu o bună comportare şi nu a fost condamnat în ţară sau în străinătate pentru o infracţiune, care îl face nedemn de a fi cetăţean român;
  - cunoaşte limba română şi posedă noţiuni elementare de cultură şi civilizaţie românească, în măsură suficientă pentru a se integra în viaţa socială;
  - cunoaşte prevederile Constituţiei României şi imnul naţional.

- Termenele prevăzute de lege pot fi reduse până la jumătate în cazul în care solicitantul: este o personalitate recunoscută pe plan internaţional, este cetăţean al unui stat membru al Uniunii Europene, a dobândit statutul de refugiat potrivit prevederilor legale în vigoare, a investit în România sume care depăşesc 1 milion de euro.
- **Copilul** născut din părinţi cetăţeni străini sau fără cetăţenie şi care nu a împlinit vârsta de 18 ani dobândeşte cetăţenia română o dată cu părinţii săi. În cazul în care numai unul dintre părinţi dobândeşte cetăţenia română, părinţii vor **hotărî, de comun acord,** cu privire la cetăţenia copilului. În situaţia în care părinţii **nu cad de acord,** tribunalul de la domiciliul minorului va decide, ţinând seama de interesele acestuia. În cazul copilului, care a împlinit vârsta de 14 ani este necesar consimţământul acestuia, care trebuie dat în faţa unui notar public.

- **Cetăţenia copilului găsit pe teritoriul României**

1. Potrivit legii române, copilul găsit pe teritoriul român este cetăţean român dacă nici unul din părinţi nu este cunoscut.
2. Această soluţie se întemeiază tot pe principiul *jus sanguinis*, prezumându-se că cel puţin unul din părinţi a fost cetăţean român.

Pierderea cetăţeniei române

- **Moduri de pierdere a cetăţeniei române**

1. **Retragerea**;
2. aprobarea **renunţării** la cetăţenia română;
3. **alte cazuri** legale.

Retragerea cetăţeniei române

1. Apare ca o sancţiune, atât în legislaţiile străine cât şi în cea română dinaintea anului 1948 şi se aplică cetăţenilor români.
2. Se poate retrage cetăţenia română celui care:
   a. aflat în străinătate, săvârşeşte **fapte deosebit de grave** prin care **vatămă** interesele statului român sau **lezează** prestigiul României;
   b. aflat în străinătate, **se înrolează** în forţele armate ale unui stat cu care România a rupt relaţiile diplomatice sau cu care este în stare de război;
   c. a obţinut cetăţenia română prin **mijloace frauduloase**;
   d. este cunoscut ca având legături cu grupări teroriste sau le-a sprijinit, sub orice formă, ori a săvârşit alte fapte care pun în pericol siguranţa naţională.

1. nu se poate retrage cetăţenia română decât persoanelor, care se află **în afara graniţelor ţării**.
2. **Cetăţeanului** român care domiciliază pe teritoriul României i se poate retrage cetăţenia română decât atunci când a obţinut-o în mod **fraudulos sau are legături cu grupări teroriste**.
3. Legea nu îngăduie retragerea cetăţeniei române cetăţeanului român care a dobândit-o prin **naştere**.
4. Retragerea cetăţeniei române se pronunţă numai împotriva **persoanei vinovate**, aflate în una din situaţiile prevăzute de lege şi menţionate mai înainte.
5. **Nu produce** nici un efect juridic asupra cetăţeniei soţului sau copiilor persoanei căreia i s-a retras cetăţenia.
6. **Procedura** retragerii cetăţeniei române este aceeaşi ca cea pentru acordarea acesteia, cu excepţia fazei de depunere a **jurământului**.

Renunţarea la cetăţenia română

1. Legea prevede că se poate aproba renunţarea la cetăţenia română numai cetăţeanului român, care a împlinit vârsta de 18 ani.
2. Legea nr. 21/1991 dispune că, se poate aproba renunţarea la cetăţenia română celui care:
   a. nu este învinuit sau inculpat într-o cauză penală ori nu are de executat o pedeapsă penală;
   b. nu este urmărit pentru debite către stat, persoane fizice sau juridice din ţară sau având astfel de debite, le achită ori prezintă garanţii corespunzătoare pentru achitarea lor.
   c. A dobândit ori a solicitat şi are asigurarea că va dobândi o altă cetăţenie.
3. Cererea de renunţare la cetăţenia română se face personal sau prin mandatar cu procură specială şi autentică şi se rezolvă potrivit **procedurii** prevăzute de lege pentru acordarea cetăţeniei române, cu excepţia fazei de depunere a **jurământului** de credinţă.

1. în cazul în care ambii părinţi (sau unul, dacă numai acesta este cunoscut sau în viaţă) obţin aprobarea renunţării la cetăţenia română, iar **copilul minor** se află împreună cu ei în străinătate ori părăseşte împreună cu ei ţara, copilul pierde cetăţenia român odată cu părinţii săi;
2. dacă aceştia au pierdut cetăţenia română la date diferite, copilul o pierde pe ultima dintre aceste date;
3. copilul minor care, pentru a domicilia în străinătate, părăseşte ţara după ce ambii părinţi au pierdut cetăţenia română, pierde cetăţenia română pe data plecării sale din ţară;
4. în toate situaţiile de mai sus, copilul care a împlinit vârsta de 14 ani i se cere consimţământul, care trebuie să fie dat în forma unei declaraţii autentice, în faţa notarului public;

Alte cazuri de pierdere a cetăţeniei române

1. **Adopţia** unui copil minor, cetăţean român, de către cetăţeni străini.
2. **Stabilirea filiaţiei** copilului găsit pe teritoriul României.
3. **Anularea**, **declararea nulităţii** sau **desfacerea adopţiei** unui minor străin de către cetăţeni români.

- Legea nr. 21/1991 prevede că, pentru toate aceste situaţii de pierdere a cetăţeniei române, în alte cazuri decât cele de retragere sau de renunţare la cetăţenia română, se aplică **procedura** reglementată de legea cetăţeniei române pentru retragerea sau renunţarea la cetăţenia română.

Dovada cetățeniei române

- Potrivit art. 21 din legea cetăţeniei, dovada cetăţeniei române se face cu buletinul de identitate sau, după caz, cu cartea de identitate ori cu certificatul constatator emis după depunerea jurământului în cazul acordării cetăţeniei la cerere.
- Cetăţenia copilului până la vârsta de 14 ani se dovedeşte cu certificatul de naştere însoţit de buletinul sau cartea de identitate sau paşaportul oricăruia dintre părinţi.
- În cazul în care copilul este înscris în buletinul sau în cartea de identitate ori în paşaportul unuia dintre părinţi, dovada cetăţeniei se face cu oricare din aceste acte.

Cetăţenia de onoare

- Se acordă numai **unor străini**, pentru servicii deosebite aduse ţării şi naţiunii române. Noţiunea de străin este înţeleasă în sensul legii române.
- **Se acordă** de către Parlamentul României, **la propunerea** Guvernului, fără îndeplinirea vreunei formalităţi sau proceduri, în afară de cele specifice celor două categorii de autorităţi publice (art. 36 din lege).
- Persoanele care au dobândit cetăţenia de onoare se bucură de **toate drepturile** şi libertăţile recunoscute cetăţenilor români, cu **excepţia** drepturilor exclusiv politice şi a dreptului de a ocupa o demnitate sau o funcţie publică (art. 16 alin. 3 din Constituţie).

Legislație

1. Constituţia României
2. **Legea cetăţeniei române nr. 21/1991**, republicată în M. Of., Partea I, nr. 9 din 6.03.2000, cu modificările şi completările ulterioare;
3. **Legea nr. 396/2002**, pentru ratificarea Convenţiei europene asupra cetăţeniei, adoptată la Strasbourg la 6 noiembrie 1997, publicată în M. Of., Partea I, nr. 490 din 9.07.2002;
4. **Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 194/2002**, privind regimul străinilor în România, republicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 421 din 05.06.2008;
5. **Legea nr. 362/2005** pentru aderarea României la Convenţia privind statutul apatrizilor, adoptată la New York la 28 septembrie 1954, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1146 din 19.12.2005;
6. **Ordonanţă de urgenţă nr. 102/2005** privind libera circulaţie pe teritoriul României a cetăţenilor statelor membre ale Uniunii Europene şi Spaţiului Economic European, publicată in Monitorul Oficial, Partea I nr. 646 din 21.07.2005, cu modificările şi completările ulterioare;
7. **Lege nr. 312/2005** privind dobândirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor de către cetăţenii străini şi apatrizi, precum şi de către persoanele juridice străine, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1008 din 14.11.2005.